כיתה ט' | ספרות | שיעור 4 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ט'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

סוף טוב? הסיום, המסר וכתיבה

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יתארו את הסיום: ההתגלות של זהות ואלר ומריאן וחזרת התיבה
- התלמידים ידונו בשאלה אם הרפגון השתנה ומה מלמד על כך הסיום
- התלמידים יכתבו חיבור טיעוני על המסר של המחזה, לפי מחוון

📚 הטקסט

את המחזה קוראים בתרגום לעברית מתוך מקראת הספרות או בהוצאה שבספריית בית הספר. התרגומים מוגנים בזכויות יוצרים, ולכן מובאים כאן רק ביטויים קצרים; הניסוח המדויק משתנה מתרגום לתרגום.

הדמויות העיקריות: הרפגון, אב אלמן קמצן; קליאנט, בנו, המאוהב במריאן; אליז, בתו, המאוהבת בוואלר; ואלר, שעובד בבית הרפגון כמשרת כדי להיות קרוב לאליז; מריאן, צעירה ענייה שגם הרפגון רוצה לשאת; לה פלש, משרתו של קליאנט; פרוזין, השדכנית; מר ז'אק, הטבח והעגלון; ואנסלם, אדון עשיר ומבוגר שהרפגון רוצה להשיא לו את אליז.

בשיעור הזה: סוף המערכה החמישית.

📖 הסבר למורה

בסוף המחזה מתגלה שוואלר ומריאן הם אחים, ילדיו של אציל מנאפולי שנחשב אבוד; ספינתם טבעה, והם ניצלו ונפרדו. מתברר שאנסלם הוא האב. קליאנט מחזיר לאביו את התיבה בתנאי שירשה לו לשאת את מריאן ולאליז להינשא לוואלר. הרפגון מסכים, ובלבד שאנסלם ישלם את כל הוצאות החתונות, וכל מה שמעניין אותו בסוף הוא לחזור לתיבה שלו.

זהו סיום קומי מקובל: התגלות מפתיעה (זיהוי מחדש) שפותרת את הסבך, והאוהבים מתחתנים. אבל הרפגון עצמו לא השתנה. הצעירים זוכים באושר, והוא נשאר עם הכסף, לבד.

שאלה טובה לכתיבה: האם זה באמת סוף טוב? ובשביל מי?

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דק')

חומרים: המחזה בתרגום, דף עבודה עם מחוון

1. **פתיחה (5 דק'):** משחזרים בעל-פה את העלילה בעזרת מפת הדמויות שעל הלוח.

2. **קריאה והסבר (10 דק'):** קוראים את הסצנה האחרונה; מסבירים מהי התגלות (זיהוי מחדש) ומהו סוף טוב בקומדיה.
3. **דיון (8 דק'):** שאלות הדיון, בעיקר: האם הרפגון השתנה?
4. **כתיבה (17 דק'):** משימת הכתיבה בדף העבודה: טענה, נימוקים, עמדה נגדית וסיכום.
5. **סיכום (5 דק'):** "משפט אחד שהייתי אומר להרפגון": כל אחד כותב ומדביק על הלוח.

💬 שאלות לניתוח

הבנה (מה כתוב ביצירה?)

- מה מתגלה בסוף על ואלר, מריאן ואנסלם?
- באיזה תנאי מחזיר קליאנט את התיבה, ומה התנאי של הרפגון?

פרשנות (מה זה אומר?)

- מדוע הסיום נחשב "סוף טוב" של קומדיה, ובשביל מי הוא טוב פחות?
- מה מלמד אותנו התנאי האחרון של הרפגון (שאנסלם ישלם)?

הערכה (מה אני חושב/ת?)

- האם אדם יכול להשתנות כמו שהצעירים מקווים, או שהרפגון לעולם יישאר הרפגון? נמקו.

💡 הערות למורה

כדאי לסיים את היחידה בהצגה קצרה של אחת הסצנות שהתלמידים כתבו בשיעור השני. בהערכת החיבור מעריכים את הנימוק והביסוס, לא את העמדה. הרחבה: להשוות את הרפגון לדמות קמצן אחרת שהתלמידים מכירים (למשל סקרוג' מ"מזמור חג המולד" של דיקנס), שבניגוד אליו דווקא משתנה.

📝 בדף העבודה

הסיום ומשימת כתיבה: 4 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- "הקמצן" (ויקיפדיה)
- ספרות בחטיבת הביניים: אתר המפמ"ר במשרד החינוך

מחוון: הסיום ומשימת כתיבה

1. א. שאנסלם הוא אביהם של ואלר ומריאן.
2. קליאנט: שהרפגון ירשה לו לשאת את מריאן ולאליז להינשא לוואלר. הרפגון: שאנסלם ישלם את כל הוצאות החתונות.
3. לא. גם ברגע האושר הוא דואג רק לכסף: הוא מתנה את הסכמתו בכך שלא יוציא אגורה, וכל מה שהוא רוצה הוא לחזור לתיבה.
4. **מחוון לכתיבה:**
   - טענה (2 נק'): עמדה ברורה בפתיחה, עונה על השאלה שנבחרה
   - נימוקים וביסוס (4 נק'): שני נימוקים, כל אחד עם דוגמה מדויקת מהמחזה
   - עמדה נגדית (1 נק'): מציג את הצד השני ומשיב עליו
   - מבנה ומילות קישור (2 נק'): פתיחה, גוף, סיום; מילות קישור
   - לשון (1 נק'): איות, פיסוק ומשפטים שלמים

ציון מתוך 10.